THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967
Subscription Rates $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ontario
January 22nd. 1913.

צו וואס די אימיגראנטען - פרעסערי-שע פאליטיק טרייבט

שבת איז אין דער היגער „גלאוב" ערשיענען פאלגענדעס, מיט דער באמערקונג אז דאס איז זיי צוגעשיקט געווארען פון זייער אטאוער קארעספאנדענט. —

אטאווע, מערץ, 19.

ווי איינער כאמטע פון די קאנאדער אייזענבאהנען, וועלכע געפינען זיך יעצט אין אטאווע ערקלערתען, האבען די רעגיערונג און די קאנאדער באפעלקערונג דורך זייער געזעצגעבונג און דורך די געשריינען אויסגעזוויבען זייערע רעכטע, דפארטירען און אנדערע מיטלען, פארטריבען פון לאנד די ארבייטער, וועלכע האבען אין דער פארגאנגענהייט געבייט אונזערע אייזענבאהנען, געגראבען אונזערע קאנאלען, און דורכגעפיהרט די שווערסטע ארבייטען אין לאנד. אדער א מעהר פריינדליכער גייסט דארף הערשען, און עס מיזען אויפהערען די אטאקעס מצד די „נייטיוס" און ברייטיש געבירטיגע, אדער דאס לאנד וועט געשטעלט ווערען אין א לאגע, אז מען וועט מיזען אימפארטירען כינעזער און יאפאנעזער צו טון דיעזע ארבייטען.

דערווייל האט נאך קיינע פון דיזע אייזענבאהנען קאמפאניעס זיך אפיציעל נים געווענדעט נאך אזא ערקלערונג, וויסענדיג אויף וויפיעל די אדמינאיסטרטיע ארבייטער זענען געגען אזעלכע אימיגראנטען, אבער עס איז דאך א פאקט, אז די געבוירענע קאנאדער און די מעהרסטע ברייטיש - געבוירענע ענטזאגען זיך צו טון דעם סארט ארבייט, וואס פלעגט געטון ווערען פון די דרום און מזרח אייראפייאישע אימיגראנטען. אלע פריערי פראווינצען פארלאנגען אז מען זאל ביי זיי אויסבויען צווייג-לינען, כדי צוצוהעלפען דער קאלאניזירונג, אבער סיי די באהן - קאמפאניעס, סיי די רעגיערונג מיזען זיי געבען דעם זעלבען ענטפער. — „מיר הענען נים באקומען קיין ארבייטער פאר דעם, עס זאל זיין עקאנאמיש".

מאנכע צווייגס - לינען זענען זעהר נויטיג, און די גאנצע וועסט פארלאנגט אז מען זאל פארענדיגען אויסבויען די „הארטאן בעי-הייליווי", א גרויסע צאהל אימיגראנטען זענען לעצטענס געקומען קיין קאנאדע, ווי אויך פיעלע צוריקגעקומענע סאלדאטען, אבער פיעלע זענען אוועק צום דרום. אויב עס וועלען נים ווערען קיין ארבייטער, איז די גאנצע באהן - בויאונג זאך א שווערע פראבלעמע".

מיט א צייט צוריק האבען אמעריקאנער באנקירען אויפמערקזאם געמאכט אויף דער געפאהר, וואס די זיינ פונ'ס אטלאנטיק פארמאגט יעצט א גרעסערע איסזיזאנדערונג, ווי איינוואנדערונג. אנדערע הארגנגען האבען זיך אויך געהערט פון צייט צו צייט. דאך ווערען די זעלבע העצער געגען דעם אימיגראנט אלין מעהר אין מעהר פארגעזעצט.

צו דער זעלבער צייט, וואס פון אטאווע קומט אזא באריכט, וועלכען מיר ברענגען אויבען, באשעפטיגט זיך דער היגער סיטי קאונסיל מיט פארפאלגען די שפראכען פון די אימיגראנטען, און אינזער שטאדט - מע-יאר זוילט זיך זעהר שטארק, אז דער „וואר עלעקשאנס עקט", זאל בליי-בען אין קראפט.

אלע באשעפטיגען זיך יעצט מיט דעם, אנהויבענדיג פון די פארא-טען ארגאניזאציען און ענדיגענדיג מיט די אריסטאקראטישע קלובען, אז מען זאל וואס שטרענגער מאכען די אימיגראציאנס - געזעצען, אז מען זאל פאקטיש אין גאנצען פארבאטען די איינוואנדערונג, און אזוי פיהרט מען דאס לאנד בארג אראפ — צו א קאטאסטראפע.

אפשר וועלען זיי זיך באפען, אז זיי האבען אנגעטריבען א מיאוסע שפיעל. פון וועלכען ליידען וועלען זיי אליין אין קיינע אנדערע.

אפשר וועלען זיי פארט דורך אזעלכע ידיעות די אויגען עפענען, אין זעהען צו וואס זיי טרייבען קאנאדע מיט זייער אימיגראנטען - פרעסערישער פאליטיק.

דערווייל ווערט נאר געמעלדעט וועגען א קריזיס ביי די באהנען, זיכער אבער קומט פאר אויך דאס זעלבע אין אנדערע צווייגען פון דער אינדוסטריע, און עס איז צו ערוואַרטען. אז מען זאל אין גיכען הערען וועגען זיי.

און וואס שנערער דיעזע אלע זאכען וועלען באקאנט ווערען, אלין לייסטער וועלען זיך אנזערע אימיגראנטען - פרעסער מיזען אויסניכטערען פון זייער משוגעת און ביליגען פאטריאטיזם.

די אידישע היספאזיגקייט וויעדער דעמאנסטרירט

נאך אן איבעריגען מאהל איז דעמאנסטריט געווארען די אידישע הילפלאזיגקייט.

וואס עס זאל נים-פאסירען, וועמען מען זאל נים ציעלען צו טרעפען, עס טרעפט אבער שטענדיג דעם אייביגען וואנדערער.

די דייטשע קאנטר - רעוואלוציע האט אן איבעריגען מאהל דעמאנ-סטרירט אונזער הילפלאזיגקייט אפילו אין יענעם לאנד, וואו עס איז קיינ-מאהל נים געווען קיין ספעציעל אידיש פראבלעם.

דער אנטיסעמיטיזם אפילו אין דער רעפובליקאנישער דייטשלאנד, פיהלט זיך שוין לאנג. אבער זייט דער מאנארכיסטישער קאנטער-רעוואָ-לוציע הופען די אנטיסעמיטען אין די מאנארכיסטען אפען צו פאגראמען.

סנדא דערעא חד תיא — און אין וועלכען לאנד עס זאל נים זיין זייר דערהאלט זיך דאס זעלבע — די אידישע הילפלאזיגקייט.

נראטיאנו ענטדעקט סודות

פון לעא וואלפסאן.

ביי דער פריעדענס קאנפערענץ אין פאריז, האט די מיינאריטעטען פראגע נים געהאט א מעהר פארביסענעם און ביטערען שונא, ווי דער דאמאלסדיגער רומענישער פרעמיער י. י. ק. בראטיאנו. ביי דער זייטונג וואו די פראגע איז אפי-ציעל פארגעבראכט געווארען, האבען צווישען אנדערע רעדנער, פרעזידענט ווילסאן און פרעמיער קלעמענסא, זי זעהר ווארים פארטיידיגט, ביידע האבען דערמאהנט די לאגע פון די אידען אין רומענין און אויך דעם באריהמטען אר-טיקעל 44 פון דער בערלינער טריטי, וועלכען רומענין האט נים אויסגע-פיהרט. בראטיאנו, אלס הויפט פאר-טרעטער פון רומענין, האט שטארק אנגעלעגענהייטען, און האט באה-הויפטען, אז די מיינאריטעטען פראגע וועט פערשאפען פיעלע צרות און וועט קיינע נוצען ברענגען. פוילען, טשעכא-סלאוואקיא און סערבין האבען זיך אנ-געשלאסען אין זיין מיינונג. די קאנ-פערענץ האט אנגענומען דעם פונקט פון מינאריטעטען פרינציפיעל, און די אייגצעלהייטען זיינען איבערגעגעבען גע-ווארען צו א קאמיסיע אויסצואַרבייטען. בראטיאנו האט דערנאך אנגעוועגדעט אלע מיטעל די פראגע צו פארווענדען וועגען גסטענס וועגען רומענין. צו דעם צווק האט ער זיך געווענדעט צו פרעזי-דענט ווילסאן מיט א ברעף און מיט דא-קומענטען, און האט פריבירט איהם צו געווינען אויף זיין זייט.

דער ברעף און איינער פון די דא-קומענטען זיינען דא נים לאנג פארגע-פענטליכט געווארען פון הער בראטיאנו אין דעם „וויאיטארול" זיין פארטיי צייטונג. זיי ענטהאלטען שטיינגדע באַ-מערקונגען, און א ריפאָאמאטישען צו-גיזם וואס האט צו זיך קיין גלייכען.

בראטיאנו האט נים געקענט געבען א בעסערען באווייז פון זיין איינענער אינפערטרויענס ווערטקייט ווי אויף פון דער נידריגקייט פון דער רומענישער ריפ-אָאמאטיע און פאָליטיק, ווי דעם ברעף און דאקומענט און זייער איהאלט.

דער ברעף איז דאטירט דעם 6-טען יוני 1919 און פאנגט זיך אן מיט אן הקדמה, אזוי ווי בראטיאנו האט גע-זעהן ביי דער פריעדענס קאנפערענץ זי-צונג דעם גרויסען אינטערעס וואס דער פרעזידענט ווילסאן האט אויסגעצייגט אין דער מינאריטעט פראגע, ווייל ער איהם פארברענגען געוויסע פאקטען כדי דער פרעזידענט זאל בעסער קענען פאר-שטעהן רומענישע פאזיציע.

נאך דעם וואס ער סטראשעט, אז אין רומענין וועט די מינאריטעטען פראגע פיהרען צו די ערגסטע פאלגען, לויטעט דער ברעף:

"איך האב פארשטאנען, אז די גאנצע מינאריטעטען פראגע איז נים מעהר ווי א אידישע פראגע און הער קלע מאנסא'ס באמערקונגען האבען נאך מעהר באשטעטיגט מיין איינענע מיינונג. איך שיק אייך דעסהאלב דא ביילעגענד א דא-קומענט, וועלכען אויב איהר וועט זיך נעהמען די מיהע איהם איבער צו לעזען, וועט איהר זיך איבערצייגען אז די אידישע פראגע עקזיסטירט שוין נים מעהר אין רומענין. זי איז שוין לאנג באגראבען געווארען. זי יעצט איים-צוגראבען אונטער אירגענד וועלכער פאר-מע. וועט קיינעס קיין נוצען ברענגען, וועט נאר פיהרען צו אומויסיגער פאר-גיפטונג פון די פארהעלטניסע. און אלע וועלען דאביי ליידען".

דער ברעף ענדיגט מיט דעם אויס דרוק פון בראטיאנו, אז ער האפט, אז דער פרעזידענט וועט אויסנוצען זיין גרויסע אויטארעטעט אין וועט שפארען רומענין די שווערע לאגע אין וועלכער זי וועט זיך געפינען אויב זי וועט באַ-דארפען אנגהעמען די מינאריטעטען פונק טען.

איך דערד שוין נים פון דעם שענעם דיפלאָאמאטישען אויסדרוק "די פראגע איז שוין באגראבען". און וואס פאר אן איינדרוק דאס האט געהאט אויף פרעזי-דענט ווילסאן. ער ווייסט אבער, אפשר איז בראטיאנוס מפלה אין פאריז געווען א רעזולטאט פון אט דיעזען ברעף?

דעזענדיג דעם ביינעלעגטען דאקו-מענט מיז מען שטוינען און זיך אליין פרעגען ווי אזוי איז מעגליך אז א דיפ-לאמאט זאל אזוינס שרייבען און אויך ווי אזוי א פארטרעטער פון א פאלק האט זיך ערלויבט זיין אייגען פאלק אזוי עפענטליך צו באשמוצען.

די פאקטען וואס ער גיט אן זיינען טיילווייז נים גאר גראב פאלש, אז מען קען דאס באמערקען אויגענבליקליך. נאר אפילו די אמת'ע פאקטען זיינען אליין דער גרעסטער "אינדייטמענט" געגען רומענין. וואס מען האט פריהער באַ-הויפטעט און רומענין האט עס ענט-שיידען געלייקענט, איז יעצט אפי-ציעל באשטעטיגט פון א רומענישען פרעמ יער אליין אין אן אפיציעלען דאָקומענט אין באזיץ פון אמעריקאנער סטייט דע-פארטמענט.

פרעזידענט ווילסאן ווערכער איז גע-ווען באקאנט מיט דער רומענישער אידי-שער לאגע האט געווים געמוזט באמערקען ווי דום, — אגן נאאיזן, ווי ווערטלאָז אין אונפארטרויליך, בראטיאנו'ס דאָקומענט איז געווען.

טיילווייז לויטעט דער דאָקומענט ווי פאלגט:

"די אידישע פראגע אין רומענין האט אימער געהאט א היינעם סאָציאלען און עקאָנאָמישען כאראקטער. די פראַ-גע איז ענטשטאנען פון א מאסען איינ-וואנדערונג און האט דעם זעלבען כאראק-טער. אין באדייטונג פאר רומענין, ווי דער "יעלאו פעריל" האט פאר אמעריי-קא. די אידען אלס פרעמדע פון שטאדט אין שפראך, זיינען געווען אויך צופיעל אין צאהל, אז זיי זאלען קענען שאפען פאר זיך אין פאר דעם רומענישען פאלק נייסטיגע לעבענס אומשטענדען, און אונזער ארם לאנד. דורך דעם וואס די גרויסע מאסען אידישע אימיגראנטען האָ-בען זיך א געהם געטון צו געוויסע פראַ-פעסיאָנען, האבען זיי געבראכט דאס לאנד צו א געפעהרליכער עקאָנאָמישער לאגע. די רומענישע רעגיערונגען זיי-נען געצוואונגען געווען אנצונעהמען ספ-ציעל געזעצען וועגען זיי כדי צו פארהינ-דערען די טרויעריגע פאלגען פון דער עקאָנאָמישער לאגע. ווי אויך צו פארהיי-טען אז זיי זאלען זיך צושפרייטען איבער דעם גאנצען לאנד."

"אריינקומענדיג אין מאלדאווא אין מיטען פון דעם 19-טען יאהר הונדערט, האבען די מאסען איינוואנדערער נים גע-האט קיין צייט זיך איינצולעבען מיט דעם רומענישען פאלק ביז צו דעם יאהר 1877. דער קאנגדעס פון בערלין האט געוואלט צווינגען רומענין צו לייזען די אידישע פראגע. דאס לאנד אבער האט באַ-טראכט די לייזונג וועלכע דער טראקטאט האט פארגעשלאגען אלס געגען "אידרע איינענע אינטערעסען, און אויך אלס געגען אויהר רעכט אלס א נאציאן צו האנד הען פריי אין אונגעצווינגען.

"נאכדעם וואס רומענין האט גע-האלטען אין איין פראָטעסטירען געגען די פארערונגען פון דעם בערלינער טראַ-טאט און האט גאר נים געפועלט, איז איהר געלונגען צו אנולירען די פאלגען דערפון אויף אן אנדערען וועג. מיר האבען דערצו געקריגען די הילפע פון דער דייטשער קוויזערליכער רעגיערונג, מיט דעם וואס מיר האבען אבגעקויפט די רו-מענישע באהן לינעס וועלכע האבען באַ-לאנגט צו געוויסע דייטשע געזעלשאפטען, פון א פראלטישען שטאנדפונקט האט דער בערלינער טראקטאט נים געהאט קיין שום ווירקונג אויף דער פראגע. עס האט נאר געפיהרט דערצו וואס מיר האבען באדארפט אבקויפען די באהנען. די פראגע אליין איז אָפגעלעגט געווארען אויף שפעטער. אין רומענין אבער, האט זיך געשאפען א פיינדליכער גייסט געגען איהנעהר וועלכער פרעמדער אריינ-מישונג אין דער לייזונג פון דער פראגע".

איינגעגטליך האט בראטיאנו דא נים ענטדעקט א סוד, ביזו יעצט אבער איז דער "שמוציגער דעקל" נים ערקלעהרט געווארען אזוי קלאהר און דייטליך און אויך נים פון א פערזאן וואס האט גע-האלטען אזא פארגאנטווארטליכען אמט.

אַ"טעדעסאנט אבער וואס בראַ-טיאנו זאגט ווייטער אין דעם זעלבען דאָ-קומענט. נאכדעם ווי ער באמערקט אז די צייטען האבען געמאכט אז ענדערונג צווישען די אידען און די רומעניער, און דאס לאנד איז שטארקער געווארען עקאָנאָמיש, זאגט ער איז געקומען די צייט, אז די אידישע פראגע זאל גע-לייזט ווערען. ער דערמאהנט דאביי אז דער הענינ און די רעגיערונג האבען האבען דאס עטליכע מאל אויפגעראכנט אז דער הונגער פון שינא שראַפ פון דיינע אויגען און די רוה פון דיין הארץ.

האסטו ביי איהם צוגענומען זיין פעלד, דאן וועט דיין פעלד אויך ווייסט זיין, ווייל אנשטאט אז אחער אין א סערפ וועסטו מוזען האלטען דעם שווערד אין דעם ביקס.

האסטו איהם אויסגעהונערט, אויסגעמאטערט, אריינגעוואהרען אין שמוץ אין ווערים — ער וועט ווערען א נעסט פון געפעהרליכע קרעגס, וועלכע ווערען דיין הויז באזוכען. ער וועט דיך מיט געהיימע פעדים צו זיך אין הכר אריינציהען, און דער פיבער וועט גלייכצייטיג פארברענען אייערע ביי-דענס לייבער.

מיט מיליאנען פעדים זענען די פעלקער פארבונדען. טויזענטער אונ-באמערקבארע באהאלטענע זאפט קוואַ-לען פליסען פון איינעם צום צווייטען, און טריקענט ביי איינעם א קוואל אויס, דאן וועלקען ביים צווייטען די ביימער שראנט מען א פרעמדען קערפער ווערט דער אייגענער געשוואלען.

די קוואלען זענען אבער געהיימע, פארשטעלט פון אונז. די פעדים — מיקראָסקאָפיש - דין. און ערשט דאן ווען די אייגענע גערטנער ווערען וויסט, ווען די אייגענע שפיטאלען ווערען פול, ווען די אייגענע שיערס ווערען לעדיג, — דאן דערזעהט מען דיי שטראף, דאן ערשט באמערקט מען. אז נישט פרעמ-דע נאר אייגענע קוואלען האט מען פאר-שאטען.

די שטראף, אט יענע גרויזאמע אינ-ברחמנות'דיגע שטראף, וועלכע פאר-פארגט די קינדער פאר די עלטערענס זינד, וועלכע זוכט אויף איהר קרבן בין אין צעהנטען דור אריין, וועלכע שוועגקט אונטער, ווי א באהאלטענער וואסער, דעם יסוד פון דיין הויז, וועל-כע לעגט דעם שטעמפעל פון טויט אויף די קינדער, וועלכע זיינען נאך נישט גע-בוירען געווארען. האט א שטעמפעל פון טויט אויף זיך געטראגען. מיט די וואנאנען נאדר, וועלכע זענען נאכ-דעם פון פראנקרייך אין דייטשלאנד גע-נאמען, איז אויך מיטגענאנגען פראנק-רייכ'ס נקמה. און עלואס - לאטרינגען איז געווארען א פארניפטעטע פייל אין דייטשלאנדס לייב. איצט האט דייטש-לאנד באצאהלט הונדערט מאל אזוי פיעל וויפיעל זי האט דאן אנגערוכט. און פאר יעדען טראפען נאלד האט זי עמערס בלוט געגעבען. עס זענען צעהנדליגע גואל הדם'ס אויפגעשטאנען. עהרליכע אדער נישט עהרליכ. און זייער אר-בייט אפגעטון.

אומזיסט האבען די דייטשען שטאל-צירט מיט זייער רייכסייט, מיט זייער קראפט. א שטילער שויער איז אויף זיי אין די טיעפענישען געלעגען. האט א יונגע פרוי געקושט איהר געליבטען — האט זי הינטער איהם דעם שווערד דערזעהן. האט א חתן ארומגענומען זיין כלה — האט דער טויט זייער קינד-טיגע פרוכט געשטעמפעלט. האט א מאמע איהר קינד געוואויגען — האט דער טויט צום וואג א פראנצויזישע קויל צוגעלעגט.

די כללה פון אייביגען ברודער - מארד, וועלכע איז געלעגען אויף דעם שטאם פון גריכישען קעניג עדיפס, א אייביגער פלאנטער פון זינד און שטראף האט זיך אויף די איירא פעאי-שע פעלסער ארויפגעלעגט. א אייביגע בלינדקייט — דעם אייגענעם ברודער נישט צו דערקענען און ישיסען גיפטי-גע פיילען אין זיך אליין, מיינענדיג, אז מען טויט דעם שונא; פארגיפטען אייגענע טייבען. מיינענדיג, אז מען פארסמ'ט פרעמדע; צינדען די אייגענע הייזער, מיינענדיג, אז מען ברענט דעם שונא'ס.

איצט האטזיך ענדליך דער שליימער אפגעדעקט. די כללה האט אראפגע-וואַרפען איהר מאסקע און באוויזען דער וועלט איהר אמת'ן פנים. די אייב-ציגע שרפות האבען זיך פארוואנדעלט אין א וועלט - שרפה. דער הונגער פון שינא האט געוואוערן דער הונגער פון דער אייגענעם לאנד, און די מגפה פון דעם בלאקיטען רוסלאנד אין מזרח - אייראָ-פא לויערט שוין מיט פינסטערע אויגען אויף גאנץ אייראָפא.

צוויי יאהר האט מען מיליאנען מענשען אהן מעדיצינישע הילף געלאַ-זען. צוויי יאהר האט מען דיר דאנד-פעלקער פון רוסלאנד אויסגעוויגען, נאך די דייטשען איז געסומען די אַ-אליציע. יעדער האט זיין הייב גערויבט און זיין בלוט - אפפער געפארערט. איצט פיבערט דער פעלק - טיפוס איבער די אלע אויסגעמאטערטע פעלקער אין שטעקט זיינע קראלען צווישען די גלוק-ליכע — אין לאנדאן און פאריז.

די בראקאדע האט איהר געגען - ווארקונג; דער הונגער און יקרות שלייבט פון פרעמדען לאנד צו זיך.

עס איז די שטראף. עס איז די נקמה, וואס ליגט אין פארבעגען. עס איז דער גואל הדם פאר'ן בחודער מארד.

אין דער סטאטיסטיק פון די מלחמות זענען דא שוידעהליכע פאר-גלייכס - ציפערן; דאס זענען די צי-פערן פון די געהרג'טע און פון קרענק געשטארבענע מענשען. אין דער צייט פון דער דייטש - פראנצויזישער קריעג זענען אין דער אהנענטע נייטראלע לענ-דער אויסגעשטארבען פונקט אזוי פיעל מענשען, וויפיעל עס זיינען געפאלען אין קריעג, און הינטער'ן פראנט — צוויי מאל אזויפיעל.

פונקט ווי די נשמות פון די גע-הרג'טע וואלטען זייער נקמה געגומען פאר זייער געוואלדטעטיגען טויט; פונקט ווי זיי וואלטען זייער נקמה גע-נומען פאר די טויזענטער הינטער'ן פראנט. וועלכע האבען גליידיגילטיג זיי אלס אפעער דעם גאט פון מלחמה געגעבען.

די גיפטיגע מיזאמען פון זייערע געטויטעטע קערפערס, די גייסטיגע מיז-אמען, וועלכע זייער טויט האט אין זייערע אדריס געבראכט, האבען זייער ארבייט געטון און זייער נקמה גע-נומען.

אימוזיסט חלומ'ט עגנלאנד פון א באנטארער גרעניץ אהוס מזרח - אייר-אָפא. אימוזיסט גרייט זיך די גאנצע קאפיטאליסטישע אייראָפא, זיך אפצא-מען פון דער נקמה פון די לעדער, וועל-כע זי האט מיט מיט איהר ביידיגער פאלי-טיק אימעבראכט.

אימוזיסט וויזלען זיי ארומגעהמען מיט א טויער די לעדער, וואו דער פון זיי געריוטער בירגער - קריעג האט די באפעלקערונג צום אפגרונד געבראכט וואוהין זיי האבען אנשטאט ברויט און רפואות עשיקט געוועהר און גיפט. וואו פעטלורא'ס באנדעס האבען גע-מארדעט מיט ענגלישע ביקסען און דע-ניקין'ס הארבען. האבען אנגלאמידט מיט פראנצויזישע באיאנעטען.

די נקמה פון דארט הוקט זיך. עס הוקט זיך אין פארס פון מגפות פון פארצווייפלונג, פון הונגער.

די נאטור וויסט נישט פון פאלי-טישע, היסטאָרישע אדער עטנאָמאָפ-שע גרענעצען.

מען קאן ביי דעם טויך קיין פאס-פארט נישט פרעגען.

עס איז אונמעגליך צו רעווידירען דעם קינד'ס באנאזש.

די פיינעל פליהען אהן פשעפוסט-קעס.

די מיין וואנדערען אהן דער הילף פון רעעמיגראציאנס - אמטען אין האל-טען נישט קיין קראנטען.

הונגעריגע וועלף געהען אהן אן ערלויבעניש אריבער דעם פראנט.

טיפוס - מיקראבען פאהרען אויף די באהנען אהן בילעטען.

אין דעריבער, ווען די צינדסט אן דיין שכנ'ס הויז, קאנסטו דעם ווינד נישט פארוועהרען. ער זאל נישט טרייב-בען די פלאמען אויף דיין דאך.

ווען דו פאר'סמ'סט דעם שכנ'ס טיכען, קאנסטו דיינע וואסערע געזונט נישט מאכען. און ווען דו מאכסט וויסט זיינע פעלדער, קומען זיינע הונ'ל גערגע מיין צו דיר אין שייער אריין. געהסטו טויטען זיינע זיהן, גרייט צו קברים פאר דיינע.

האסטו ביי איהם צוגענומען זיין פעלד, דאן וועט דיין פעלד אויך וויסט זיין, ווייל אנשטאט אז אחער אין א סערפ וועסטו מוזען האלטען דעם שווערד אין דעם ביקס.

האסטו איהם אויסגעהונערט, אויסגעמאטערט, אריינגעוואהרען אין שמוץ אין ווערים — ער וועט ווערען א נעסט פון געפעהרליכע קרעגס, וועלכע ווערען דיין הויז באזוכען. ער וועט דיך מיט געהיימע פעדים צו זיך אין הכר אריינציהען, און דער פיבער וועט גלייכצייטיג פארברענען אייערע ביי-דענס לייבער.

מיט מיליאנען פעדים זענען די פעלקער פארבונדען. טויזענטער אונ-באמערקבארע באהאלטענע זאפט קוואַ-לען פליסען פון איינעם צום צווייטען, און טריקענט ביי איינעם א קוואל אויס, דאן וועלקען ביים צווייטען די ביימער שראנט מען א פרעמדען קערפער ווערט דער אייגענער געשוואלען.

די קוואלען זענען אבער געהיימע, פארשטעלט פון אונז. די פעדים — מיקראָסקאָפיש - דין. און ערשט דאן ווען די אייגענע גערטנער ווערען וויסט, ווען די אייגענע שפיטאלען ווערען פול, ווען די אייגענע שיערס ווערען לעדיג, — דאן דערזעהט מען די שטראף, דאן ערשט באמערקט מען. אז נישט פרעמ-דע נאר אייגענע קוואלען האט מען פאר-שאטען.

די שטראף, אט יענע גרויזאמע אינ-ברחמנות'דיגע שטראף, וועלכע פאר-פארגט די קינדער פאר די עלטערענס זינד, וועלכע זוכט אויף איהר קרבן בין אין צעהנטען דור אריין, וועלכע שוועגקט אונטער, ווי א באהאלטענער וואסער, דעם יסוד פון דיין הויז, וועל-כע לעגט דעם שטעמפעל פון טויט אויף די קינדער, וועלכעזיינען נאך נישט גע-בוירען געווארען. האט א שטעמפעל פון טויט אויף זיך געטראגען. מיט די וואנאנען נאדר, וועלכע זענען נאכ-דעם פון פראנקרייך אין דייטשלאנד גע-נאמען, איז אויך מיטגענאנגען פראנק-רייכ'ס נקמה. און עלואס - לאטרינגען איז געווארען א פארניפטעטע פייל אין דייטשלאנדס לייב. איצט האט דייטש-לאנד באצאהלט הונדערט מאל אזוי פיעל וויפיעל זי האט דאן אנגערוכט. און פאר יעדען טראפען נאלד האט זי עמערס בלוט געגעבען. עס זענען צעהנדליגע גואל הדם'ס אויפגעשטאנען. עהרליכע אדער נישט עהרליכ. און זייער אר-בייט אפגעטון.

אומזיסט האבען די דייטשען שטאל-צירט מיט זייער רייכסייט, מיט זייער קראפט. א שטילער שויער איז אויף

ריעדער

פון י. ל. קאלושינער.

אין ראזע לינדע טעג

1

איך האב אין ראזע לינדע טעג,
ווען כ'האב א פארד נוד פון דער זון,
מיין בלוטלאזיגקייט אין פנים מיר
שטיפעריש בערידט,
ערשט אין מיין טיפעניש זעל
מיין יתום'קייט הערשפירט,
ווי מיין קינדיש - באנקליכער בעקער
נאך א מאמעס שמייכעל פרום און גוט,
איז פראסטיג מיר פארגאנגען אין מיין בלוט,
געעענדיג די אפעל פון די אויגען מיר
מיט טרער נאך טרער....

פאר פרעמדע זינד.

2

די פרייד'יגקייט
וואס נאט האט נים געבויירען אין מיין זעל,
ווי ביי אנדרע זינגלינגע ווי מיר
אין זעלבען יאהר,
האט שאטענדיג געוועהעט פאר מיין בליק
קריסטאלענדיג און קלאהר,
מיט קינדער גליק
אין מיינע גרויע טעג
פארשאלטענע פאר פרעמדע זינד,
וואו ס'האט דער אבקלאנג
פון דער קללה
אומבעוואוסטזיגיג אין מיר
שוין מיין הארץ מיט לייד
געזעהט...

אין ספרים.

3

אין ספרים
ליגען מיינע לינדער טעג,
די נים דערפיהלטע פרייד,
ווי די בלימלעך אין א מדבר
פון א ווינד פארשאטען תויך
און יענע טעג
האבען שטיל פארוואגעט מיר
די רייבקייט פון מיין יונגעגד,
ציעללאז
אין א נעפעל ווי אין נאכט
ווי כ'בין פון גליק פון נאס
געוועזען אבגעשייד...

אין תפילות

4

אין תפילות
איז מיין נים צובליהטע יונגקייט אוועק,
און געלאזען מיר אין שטילען טרויער.
מיט א בענקשאפט אין מיין הארצען,
אויף א גרענעצלאזען וועג
הפקר'דיג אליין,
ווי א בלאנזשענדיגע טויב
אין ווילדען ווינד
אויף נאקעט גרויע פעלדער.

מלחמות זענען דא שוידעהליכע פאר-גלייכס - ציפערן; דאס זענען די צי-פערן פון די געהרג'טע און פון קרענק געשטארבענע מענשען. אין דער צייט פון דער דייטש - פראנצויזישער קריעג זענען אין דער אנהענטע נייטראלע לענ-דער אויסגעשטארבען פונקט אזוי פיעל מענשען, וויפיעל עס זיינען געפאלען אין קריעג, און הינטער'ן פראנט — צוויי מאל אזויפיעל.

פונקט ווי די נשמות פון די גע-הרג'טע וואלטען זייער נקמה געגומען פאר זייער געוואלדטעטיגען טויט; פונקט ווי זיי וואלטען זייער נקמה גע-נומען פאר די טויזענטער הינטער'ן פראנט. וועלכע האבען גליידיגילטיג זיי אלס אפעער דעם גאט פון מלחמה געגעבען.

די גיפטיגע מיזאמען פון זייערע געטויטעטע קערפערס, די גייסטיגע מיז-אמען, וועלכע זייער טויט האט אין זייערע אדריס געבראכט, האבען זייער ארבייט געטון און זייער נקמה גע-נומען.

אימוזיסט חלומ'ט עגנלאנד פון א באנטארער גרעניץ אהוס מזרח - איי-ראָפא. אימוזיסט גרייט זיך די גאנצע קאפיטאליסטישע אייראָפא, זיך אפצא-מען פון דער נקמה פון די לעדער, וועל-כע זי האט מיט מיט איהר ביידיגער פאלי-טיק אימעבראכט.

אימוזיסט וויזלען זיי ארומגעהמען מיט א טויער די לעדער, וואו דער פון זיי געריוטער בירגער - קריעג האט די באפעלקערונג צום אפגרונד געבראכט וואוהין זיי האבען אנשטאט ברויט און רפואות עשיקט געוועהר און גיפט. וואו פעטלורא'ס באנדעס האבען גע-מארדעט מיט ענגלישע ביקסען און דע-ניקין'ס הארבען. האבען אנגלאמידט מיט פראנצויזישע באיאנעטען.

די נקמה פון דארט הוקט זיך. עס הוקט זיך אין פארס פון מגפות פון פארצווייפלונג, פון הונגער.

די נאטור וויסט נישט פון פאלי-טישע, היסטאָרישע אדער עטנאָמאָפ-שע גרענעצען.

די פאר'סמ'טע טייכען וויזען נישט קיין פאספארט.

אנגעשטעקטע מיין מיט פעסט געהן דורך אדן א רייזע - שיין.

מען קאן קיין טיפוס מיקראבען נישט א רעסטירען. און דער יפארבאט צו קויפען בילעטען איז פאר זיי נישט גילטיג.

ווען מען צינדט אן דעם שכנ'ס הויז, קאן מען דעם פייער נישט באַ-עהרלען, ער זאל די פלאמען אויפ'ן אייגענעם דאך נישט שיקען.

(לעבענס פראגען — וויארשע.)

נראטיאנו ענטדעקט סודות

פון לעא וואלפסאן.

ביי דער פריעדענס קאנפערענץ אין פאריז, האט די מיינאריטעטען פראגע נים געהאט א מעהר פארביסענעם און ביטערען שונא, ווי דער דאמאלסדיגער רומענישער פרעמיער י. י. ק. בראטיאנו. ביי דער זייטונג וואו די פראגע איז אפי-ציעל פארגעבראכט געווארען, האבען צווישען אנדערע רעדנער, פרעזידענט ווילסאן און פרעמיער קלעמענסא, זי זעהר ווארים פארטיידיגט, ביידע האבען דערמאהנט די לאגע פון די אידען אין רומענין און אויך דעם באריהמטען אר-טיקעל 44 פון דער בערלינער טריטי, וועלכען רומענין האט נים אויסגע-פיהרט. בראטיאנו, אלס הויפט פאר-טרעטער פון רומענין, האט שטארק פראטעסטירט געגען דער אריינמישונג פון פרעמדע מעכטע אין אינערליכע צאַ-ראלע אנגעלעגענהייטען, און האט באַ-הויפטעט, אז די מינאריטעטען פראגע וועט פערשאפען פיעלע צרות און וועט קיינע נוצען ברענגען. פוילען, טשעכא-סלאוואקיא און סערבין האבען זיך אנ-געשלאסען אין זיין מיינונג. די קאנ-פערענץ האט אנגענומען דעם פונקט פון מינאריטעטען פרינציפיעל, און די אייגצעלהייטען זיינען איבערגעגעבען גע-ווארען צו א קאמיסיע אויסצואַרבייטען, בראטיאנו האט דערנאך אנגעוועגדעט אלע מיטעל די פראגע צו פארווענדען וועגען גסטענס וועגען רומענין. צו דעם צווק האט ער זיך געווענדעט צו פרעזי-דענט ווילסאן מיט א ברעף און מיט דא-קומענטען, און האט פריבירט איהם צו געווינען אויף זיין זייט.

דער ברעף און איינער פון די דא-קומענטען זיינען דא נים לאנג פארגע-פענטליכט געווארען פון הער בראטיאנו אין דעם "וויאיטארול" זיין פארטיי צייטונג. זיי ענטהאלטען שטיינגדע באַ-מערקונגען, און א ריפאָאמאטישען צו-גיזם וואס האט צו זיך קיין גלייכען.

בראטיאנו האט נים געקענט געבען א בעסערען באווייז פון זיין איינענער אינפערטרויענס ווערטקייט ווי אויף פון דער נידריגקייט פון דער רומענישער ריפ-אָאמאטיע און פאָליטיק, ווי דעם ברעף און דאקומענט און זייער איהאלט.

דער ברעף איז דאטירט דעם 6-טען יוני 1919 און פאנגט זיך אן מיט אן הקדמה, אזוי ווי בראטיאנו האט גע-זעהן ביי דער פריעדענס קאנפערענץ זי-צונג דעם גרויסען אינטערעס וואס דער פרעזידענט ווילסאן האט אויסגעצייגט אין דער מינאריטעטען פראגע, ווייל ער איהם פארברענגען געוויסע פאקטען כדי דער פרעזידענט זאל בעסער קענען פאר-שטעהן רומענישע פאזיציע.

נאך דעם וואס ער סטראשעט, אז אין רומענין וועט די מינאריטעטען פראגע פיהרען צו די ערגסטע פאלגען, לויטעט דער ברעף:

"איך האב פארשטאנען, אז די גאנצע מינאריטעטען פראגע איז נים מעהר ווי א אידישע פראגע און הער קלע מאנסא'ס באמערקונגען האבען נאך מעהר באשטעטיגט מיין איינענע מיינונג. איך שיק אייך דעסהאלב דא ביילעגענד א דא-קומענט, וועלכען אויב איהר וועט זיך נעהמען די מיהע איהם איבער צו לעזען, וועט איהר זיך איבערצייגען אז די שווערע לאגע אין רומענין די שווערע לאגע אין רומענין איז נים מעהר אין גראבען געווארען. זי יעצט איים-צוגראבען אונטער אירגענד וועלכער